

Till TCO

Svenska folkhögskolans lärarförbund SFHL avger härmed följande yttrande över 1973 års folkhögskoleutrednings slutbetänkande SOU 1977:8, Folkhögskolan

Inledning

Svenska folkhögskolans lärarförbunds styrelse har under april-maj 1977 be-
rett förbundets lokalavdelningar tillfälle yttra sig över utredningens för-
slag. Med lokalavdelningarnas svar som underlag har styrelsen vid samman-
träde 7-9 augusti 1977 beslutat avge följande yttrande:

betr Kap 2 Lärarytbildning för folkhögskolan

SFHL tillstyrker förslaget (s 42) om ökad intagning till folkhögskolläraryt-
bildningen. SFHL anför att också andra utbildningsbehov än det praktiskt-
estetiska huvudområdets kan bära beaktas när det gäller utbildningsvolymen
inom folkhögskollärarytlinjen, exempelvis för lärare vid kurser för invandrare.

SFHL tillstyrker behörighetskravet om minst ett års arbetslivserfarenhet utan-
för undervisnings-/folkbildningsområdet, men föreslår att "sammanhängande"
skall utbytas mot "sammanlagd... varav minst 9 månaders sammanhängande..."
(s 43)

SFHL tillstyrker kravet på tjänstgöring inom folkbildnings-/vuxenutbildnings-
området (s 43) av en sammanlagd omfattning minst motsvarande två års heltids-
tjänstgöring. Tjänstgöring mindre än hel tid bör dock härvid kunna tillgodo-
räknas efter omräkning.

SFHL tillstyrker förslaget under 2.7.3.2 B (s 43) som alternativ behörighets-
grund, men understryker starkt att krav måste upprätthållas på att det skall
ha varit fråga om kvalificerad verksamhet av värde för arbete inom folkhög-
skola/folkbildning.

2.7.3.3 Antagning

Utredningen föreslår att ingen meritering utöver behörighetskraven skall
räknas samt att antagning skall ske efter ett kösystem och första gången
genom lottnings.

SFHL är väl medvetet om de problem som kan följa av det föreslagna systemet, så länge motsvarande system inte tillämpas också vid andra lärarutbildningar. Det kan finnas risk för att de som kvarstår i kön vid antagningstillfället i viss mån representerar ett systematiskt negativt urval. SFHL menar emellertid att övervägande skäl talar för utredningens förslag, som undanröjer behovet av sakligt omotiverad övermeritering och därmed öppnar folkhögskollärarutbildningen också för sökande som inte haft möjlighet till sådan av ekonomiska skäl eller tidsskäl.

SFHL tillstyrker att utredningens förslag tillämpas som försöksverksamhet under tre år.

I övrigt tillstyrker SFHL utredningens förslag beträffande behörighet och antagning, liksom förslagen i 2.7.3.4 Kursorganisation och 2.7.3.5 Kursinnehåll.

SFHL tillstyrker - och understryker starkt - utredningens förslag i 2.3.7.6 Utnyttjande av fler praktikskolor, särskilt förslaget om spridning till ett geografiskt större område.

2.7.3.7 Lektorernas tjänst

SFHL biträder utredningens uppfattning att nuvarande konstruktion av lektorstjänsterna vid f-linjen inte på ett tillfredsställande sätt säkerställer att lektorerna har nödig aktuell erfarenhet av fältarbete i folkhögskola och folkbildning. Denna uppfattning har starkt understrukits i svaren från SFHLs lokalavdelningar. Vid bedömningen av utredningens förslag om att nuvarande anställningsform (tillsvidareförordnande) skall utbytas mot 6-årsförordnande har emellertid SFHLs styrelse funnit nödvändigt beakta följande:

- 1) utredningens förslag kan endast avse de metodiklektorer som förordnats på folkhögskollärlinjen. De pedagogiklektorer som också ingår i f-linjens lärarkollegium liksom i kollegiet ingående metodiklektorer från annan linje inom lärarutbildningen omfattas således inte av förslaget och i fråga om båda dessa kategorier uppställs inget krav på erfarenhet av folkhögskola/folkbildningsarbete. Utredningens förslag skulle innebära att man inför olika anställningsförhållanden för medlemmarna i samma lärarlag, och härvid skulle utredningens syfte direkt motverkas genom att den starkaste ställningen ges åt de medlemmar, av vilka ingen som helst folkhögskole- och folkbildningserfarenhet krävs. Till yttermera visso bör beaktas att in- skolningsperioden för en nytilträdande lektor kan bedömas till 2-3 terminer, varför de 6-årsförordnade folkhögskoleerfarnas inflytande ytterligare relativt försvagas jämfört med övriga befattningshavares.

2) utredningens förslag innebär, trots förslaget om "visst lönepåslag", 3(8) en försämring av anställningsvillkoren och torde komma att ytterligare inskränka gruppen potentiella sökande till lektorstjänsterna. Bl a torde anställda inom folkbildningsorganisationer och folkbildning inte kunna räkna med att behålla någon bottenjänst att återvända till, och ett icke förnyelsebart 6-årsförordnande kan också förmodas vara föga attraktivt för den som har familj t ex med barn i skolåldern och för den som har politiska och andra engagemang på hemorten.

Utifrån dessa överväganden finner SFHLs styrelse sig icke kunna biträda utredningens förslag i föreliggande form. Styrelsen yrkar emellertid, att det skyndsamt utreds, hur man på annat sätt kan säkerställa att de som undervisar på f-linjen har tillfredsställande aktuell egen erfarenhet av folkhögskole- och folkbildningsarbete.

SFHL biträder starkt utredningens förslag i avsnittet "Fortbildningsuppgifter i lärarutbildarnas tjänst" (2.7.3.7, s 50)

2.7.3.9 Handledare

SFHL instämmer i utredningens överväganden, men finner det av praktiska skäl nödvändigt inskränka förslaget om ömsesidigt godkännande handledare-lärarkandidat till en rekommendation: "Innan handledare förordnas bör om möjligt handledare och lärarkandidat ha getts tillfälle godkänna varandra." Ett strängare krav skulle bl a kunna befaras försvåra utnyttjandet av nya och mer spridda praktikskolor. Också närmast nedan följande avsnitt bör beaktas.

SFHL biträder starkt, i enlighet med sitt fackliga handlingsprogram, förslaget att handledarersättningen bör omräknas i tid, dvs tas ut i form av nedsättning av undervisningsskyldigheten.

SFHL instämmer också odelat i kravet på handledarutbildning. I sammanhanget måste emellertid kväras, att handledarnas möjlighet att delta i utbildningen säkerställs genom att ersättning till vikarie utgår. Praktikläraren skall icke kunna åläggas att överta handledarens undervisningsskyldighet. Härför talar också det skälet att det kan vara önskvärt att också praktiklärarna ges tillfälle delta vid handledarutbildningen.

2.7.3.10 Betyg

SFHL biträder uppfattningen att de graderade betygen i lärarutbildningen bör avskaffas.

2.7.3.11 Behörighet efter genomgången utbildning

SFHL biträder utredningens uppfattning att den dubbla behörigheten skall be-
mållas tills vidare. SFHL anser det emellertid angeläget att resurser finns
till förfogande för nödig fortbildning beträffande undervisning av vuxna och
folkhögskolans särskilda arbetssätt för lärare med annan utbildning än f-linjen

2.7.4 Extralärarna, lärarutbildningen och ekonomin

Utredningen föreslår att B-avdragsledighet skall kunna utnyttjas för utbildning på f-linjen, för lärare som är behöriga att söka ^{sådan/}ledighet och som inte redan nu (s. 54) har förmånligare villkor. SFHL biträder utredningens förslag, men uppfattar det som ett minimikrav. SFHL bedömer det vara av största vikt, att folkhögskolans lärare bereds tillfälle till praktisk-pedagogisk grundutbildning, och finner att det med nuvarande anställningsvillkor och trygghetslagar knappast finns någon ekonomisk motivation för den enskilde att genomgå f-linjen ens i det fall B-avdragsledighet beviljas. På sikt bör enligt SFHLs mening den som är anställd vid folkhögskola inom viss tid efter anställningens början beredas tillfälle att utan inkomstbortfall genomgå praktisk-pedagogisk grundutbildning.

SFHL behandlar i detta sammanhang också avsnitt 2.7.7:

2.7.7 Andra pedagogiska utbildningar

Utredningen behandlar i avsnittet dels utbildningar "som ligger folkhögskolan nära", t ex LOs lärarutbildning, dels annan lärarutbildning inkl s k övningslärarutbildning, som ger behörighet för tjänst på grundskolans högstadium och i gymnasieskolan, och föreslår att samtliga nämnda utbildningar skall ge behörighet för tjänst på folkhögskola.

SFHL instämmer i princip med utredningens förslag, men understryker beträffande den förstnämnda typen av utbildningar vikten av att kraven på att dessa utbildningar till kvalitet och omfattning minst skall motsvara f-linjen, inte får eftersättas. Beträffande de andra typer av utbildningar som nämns hänvisar SFHL till vad som anförts under 2.7.3.11 ovan.

2.7.6 Fortbildning, 2.7.6.3 Organisation

SFHL biträder starkt utredningens förslag om en veckotimmes nedsatt undervisningsskyldighet för lokalt fortbildningsansvarig.

Bl a för fortbildningsuppgifter på regional nivå föreslår utredningen inrättande av 6 heltidstjänster som regionala konsulenter. SFHL som i stort biträder förslaget återkommer med sina närmare överväganden i anslutning till kapitel 6 nedan.

I övrigt biträder SFHL utredningens förslag i avsnitt 2.7.6.3, men förutsätter därvid att den fackliga organisationen även framgent kommer att ha ett avgörande inflytande på innehåll och utformning av fortbildningen för folkhögskolans personal.

2.7.6.4 Organisationsformer och omfattning av verksamheten och

2.7.6.5 Kurser för folkhögskollärare som är behöriga enligt äldre bestämmelser

SFHL har i olika sammanhang hävdad att fortbildningsbehovet för folkhögskolans del är större än för det allmänna skolväsendet per lärare räknat. Skälen är bl a följande:

Skolformen saknar centralt fastställda läroplaner (motsv.) och ansvaret för verksamhetsplaneringen som helhet ligger på den enskilda skolan och de enskilda lärarna. Folkhögskolans uppgift är i hög grad att möta nya utbildningsbehov och arbeta med grupper som inte nås eller inte tillfredsställs av det allmänna skolväsendets eller andras utbildningsutbud. För att man inom folkhögskolan skall kunna möta olika organisationers och grupperns behov krävs antingen specialinriktad vidareutbildning eller fortbildning för folkhögskolans lärare eller en inskolning i folkhögskolans arbetssätt för dem som engagerats på grund av att de redan besitter den behövliga specialkunskapen. Omfattningen av detta behov kan antydvas genom uppgiften att antalet kortare kurser vid folkhögskolor 1976/77 enligt SÖs uppgift översteg 4000, vilket torde motsvara en 20-dubbling under en tioårsperiod.

Utredningen föreslår att rektorer och lärare med minst halv tjänst skall ha rätt och skyldighet att delta i fem studiedagar årligen samt föreslår i avsnitt 2.7.6.6 statsbidrag med 100 000 kr per år för de tre regionala studiedagar som inräknas bland dessa fem.

SFHL biträder utredningens förslag om fem studiedagar, men anmäler - med hänvisning till ovan förda resonemang - att den föreslagna ökningen, till paritet med övrigt skolväsende, endast delvis täcker behovet. SFHL uttalar sin tillfredsställelse över utredningens förslag att lärarna skall delta i utbildningen utan skyldighet att också fullgöra annan verksamhet, t ex att planera elevverksamhet under studiedagarna eller efterarbeta det som utförts.

SFHL yrkar emellertid också att bidrag av statliga medel skall anvisas för de överskjutande två studiedagarna och föreslår 67 000 kr för ändamålet, motsvarande c 600 kr per skola. Det är nämligen enligt SFHLs mening otillfredsställande att den enskilda skolans ekonomi skall kunna vara avgörande för om särskilda resurser ställs till den lokala fortbildningens förfogande eller ej. SFHLs yrkande synes överensstämma med utr:s uttalande s. 59, mitten.

SFHL biträder också utredningens förslag beträffande feriekurser och terminskurser, men understryker ånyo, att förslagen mot bakgrund av ovan förda resonemang om behoven måste anses som minimiförslag.

SFHL ansluter sig i övrigt till utredningens förslag och överväganden rörande fritidsledarutbildningen. I samband med behandlingen av denna utbildning vill emellertid SFHL också erinra om behovet av översyn av relationerna mellan fritidspedagog- och fritidsledarutbildningarna och de konsekvenser som rimligen bör dras när det gäller kompetens mm. Genom att båda utbildningarna är högskoleutbildningar fr o m 77 07 01 bör förutsättningar för en omprövning föreligga.

3.4.6 Fortbildning och vidareutbildning

SFHL biträder utredningens uppfattning att fortbildnings- och vidareutbildningskurser som ansluter till folkhögskolans målsättning och som utformas med avgörande inflytande för folkhögskolan, skall kunna anordnas vid folkhögskolor men ej behöva inordnas i högskolan.

Kap 3 allmänt

SFHL finner att utredningen på ett tillfredsställande sätt löst de komplicerade frågorna om gränsdragning och samverkan mellan folkhögskola och högskola. SFHL finner att de kriterier utredningen använde vid bedömningen av OMUS förslag (3.4.4.2, s 111-112) bör kunna vara vägledande även vid andra gränsdragningar som kan bli aktuella. Inte minst gäller detta folkhögskolans beslutsrätt när det gäller antagningen av studerande.

Kap 4 Ungdoms- och fritidsledarutbildning utanför folkhögskolan

4.4, s 136

SFHL biträder förslaget att lärare vid de utbildningar som föreslås överförda till folkhögskolan skall få behörighet inom folkhögskolan på de angivna villkoren. I enlighet med sina tidigare ställningstaganden yrkar emellertid SFHL att resurser för viss särskild fortbildning om folkhögskolans mål och arbetsätt skall ställas till förfogande.

Kap 5 Information om folkhögskolan

SFHL understryker starkt utredningens förslag (s 143) om särskilda informationsinsatser i samband med folkhögskolereformen 1977 07 01 (!!). Inte minst är det angeläget att sådan information görs tillgänglig också på engelska. SFHL förutsätter att medel kan göras tillgängliga för SÖ för ändamålet med behövlig skyndsamhet.

Utredningen redogör i avsnitt 5.2 för det utredningsarbete som skett inom SFHL rörande informationsverksamheten för folkhögskolan och för det därvid

framlagda förslaget om ett särskilt informationskontor. Utredningen redovisar också Landstingsförbundets positiva inställning till en lösning av folkhögskolans informationsbehov. Utredningen finner inte anledning föreslå särskilt statligt stöd för information om folkhögskolan i andra former än genom AMS och SÖ.

SFHL finner däremot starka skäl tala för särskilt statligt stöd till ett informationskontor för folkhögskolan. Folkhögskolornas huvudmän har högst varierande möjligheter att bidra till kontorets finansiering och SFHLs erfarenhet har visat, att organisationsarbetet för ett dylikt kontor - om vars behövlighet stor enighet råder - är ytterst komplicerat, när inga särskilda medel anvisats för ändamålet.

SFHL yrkar därför

att ett särskilt statsbidrag beslutas för inrättande och drift av ett informationskontor för folkhögskolan efter i huvudsak de riktlinjer som föreslagits av SFHLs särskilda utredning i frågan.

Kap 6 Tillsynsmyndigheten

SFHL har i olika sammanhang haft anledning konstatera att SÖs byrå V 1 är starkt underbemannad i relation till arbetsuppgifterna. Möjligheten för SÖ-personalen att ha personlig kontakt med folkhögskolorna är ytterst begränsad. Vi har också krävt ökade resurser för information om folkhögskolan och för fortbildningsarbetet inom folkhögskolan. SFHL vill därför starkt biträda utredningens förslag om personalresurs för de nämnda tre syftena.

SFHL förutsätter att förbundet får tillfälle medverka vid den närmare utformningen av befattningsbeskrivningen för de föreslagna sex konsulenttjänsterna, liksom när det gäller fastställande av geografiska verksamhetsområden.

SFHL vill redan nu anföra följande:

Utredningens formuleringar i avsnitt 6.3.2 (s 153) synes oklara, när det gäller att ange vad som är de föreslagna konsulenternas huvudsakliga(ste) uppgift - inspekterande eller rådgivande funktioner.

Konsulenternas informationsuppgifter inskränker inte behovet av det av SFHL föreslagna informationskontoret, med vilket SFHL förutsätter att konsulenterna blir ålagda samverka.

Beträffande fortbildningsuppgifterna, vilka bör omfatta en angiven och ej alltför obetydlig del av tjänsterna, förutsätter SFHL att konsulenterna kommer att arbeta i nära samråd med SFHLs distrikt och lokalavdelningar, när det gäller planeringen av verksamheten.

Beträffande antalet tjänster och geografiskt verksamhetsområde vill SFHL anföra följande:

SFHLs distriktsorganisation är väl inarbetad och har under en lång följd av år svarat för samordnad planering och för genomförande av fortbildning för distriktens lärare. SFHL vill därför i första hand förespråka att åtta regionala konsulenter tillsätts med verksamhetsområden lika med SFHLs åtta distrikt, med vilka de under alla omständigheter kommer att ha ett nära samarbete. Om man av finansiella skäl inte anser sig kunna utöka antalet konsulenter utöver de föreslagna sex föreslår SFHL att verksamhetsområdena mm utformas i samråd med SFHL. Under alla omständigheter synes föga motiverat att tillskapa en unik regionsindelning för konsulenttjänsterna.

Den regionale konsulenten bör vara stationerad på folkhögskola.

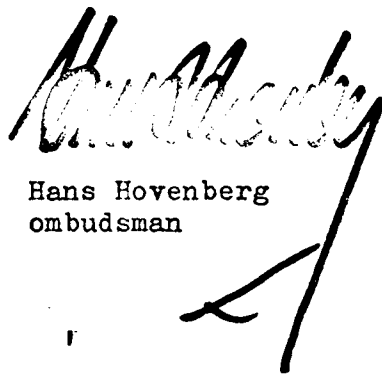
Allmänt

De förslag utredningen lägger och som SFHL i stort instämmer i är av största vikt för att folkhögskolepropositionens intentioner skall kunna förverkligas. Inte minst gäller detta förslagen i kap 2, avsnittet om fortbildning, och i kap 5 om information och kap 6 om personalförstärkning för tillsynsmyndigheten.

Det är därför mycket angeläget att utredningens förslag skyndsamt leder till beslut, eventuellt genom att delar av betänkandets förslag behandlas för sig.

För Svenska folkhögskolans lärarförbund
enligt uppdrag

Harald Vallgård
ordförande

Hans Hovenberg
ombudsman